

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Д.Ф 5/2023
Пенітенціарної академії України
доктору юридичних наук, доценту,
заслуженому юристу України
Садігу ТАГІЄВУ

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри кримінального права та правосуддя Національного
університету «Чернігівська політехніка» **СЕНЧЕНКО Надії Миколаївни** на
дисертаційну роботу **ПОМАЗА Ярослава Олександровича** на тему:
«Особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних
правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» подану на здобуття
ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»

1. Актуальність теми дослідження.

Україна сьогодні переживає надскладний і відповідальний період своєї історії як незалежна, демократична держава, в якій здійснюються процеси переосмислення і утвердження провідних принципів її розбудови як правової та соціальної держави. Поширення наркоманії та зростання злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, набувають усе більших масштабів і стають серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на життя, здоров'я та благополуччя людей. Незаконний обіг наркотичних засобів у всьому світі стимулює зростання злочинності, насильства, уражає людей незалежно від соціального стану, статі, релігії чи раси. Найбільш суттєво ця проблема проявляється в країнах, які переживають економічну кризу. Сьогодні ця проблема тією чи іншою мірою торкнулася практично всіх країн. На жаль, не залишилась осторонь і Україна. Спостерігається негативна тенденція до збільшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері незаконного обігу наркотичних засобів.

Одним із основних напрямків протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні є діяльність

правоохоронних органів по виявленню і знешкодженню злочинних угруповань та окремих осіб, які займаються незаконним збутом наркотичних засобів. Одними з головних завдань, яке поставив законодавець перед учасниками, які здійснюють кримінальне провадження, це захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений.

Актуальність роботи підкреслюється і тим, що обрана тема дослідження узгоджується з положеннями Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1126-р.; Положеннями Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021; Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021; теми наукових досліджень кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби на 2017–2021 роки на тему «Права і свободи людини і громадянина та їх захист кримінально-правовими, кримінально-виконавчими засобами й системою заходів запобігання злочинам» (державний реєстраційний номер 0117u007206) і на 2022 – 2026 роки на тему «Проблеми запровадження та застосування кримінально-правових засобів реагування в умовах реформування законодавства України про публічно-правову відповідальність» (державний реєстраційний номер 0122U002480); Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 735-р.; Планом заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 №56р.; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016.

Можемо констатувати, що попри суттєвий розвиток науки, питання щодо процесу доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів вирізняються особливим предметом доказування, мають свою специфіку та складність доказування, що робить рецензоване дослідження своєчасним та актуальним.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Вивчення змісту дисертаційного дослідження Помаза Ярослава Олександровича дозволяє повною мірою зробити висновок щодо достатнього ступеня обґрунтованості наукових положень, сформованих висновків та розроблених рекомендацій, поданих у дисертації.

У вступі автором дисертаційного дослідження обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми і зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; подано інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації здобувача, структуру та обсяг дисертації.

Автор правильно визначає мету дослідження і відповідно до неї ставить завдання дослідження: з'ясування загальних рис доказів, отриманих під час збуту наркотичних засобів: нормативно-правове визначення, види та класифікацію за кримінальним процесуальним законодавством України; характеристика змісту структурних елементів та предмету доказування у кримінальному провадженні, пов'язаному зі збутом наркотичних засобів; дослідження специфіки використання процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів; розкриття своєрідності контролю за вчиненням злочину, як процесуальної дії при збуті наркотичних засобів, визначивши поняття, підстави, завдання та порядок його проведення; визначення критеріїв допустимості отриманих доказів внаслідок правомірної поведінки правоохоронних органів та провокації кримінального правопорушення під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних

засобів, з огляду на слідчу та судову практику; дослідження поняття провокації в контексті прецедентної практики ЄСПЛ та правових позицій Верховного Суду у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

Отримані наукові результати ґрунтуються на проведеному автором всебічному аналізі публікацій науковців та нормативно-правової бази, що відображено у списку використаних літературних джерел за темою роботи, що охоплює 136 найменувань.

Для досягнення поставленої мети роботи автор використав як загальнонаукові методи пізнання об'єктивної дійсності, так і спеціальні, а саме: загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, на підставі якого всі явища досліджувалися у взаємозв'язку, в єдності їх соціального змісту і юридичної форми (розділи 1-3), а також окремі наукові методи дослідження. Зокрема, порівняльно-правовий метод використовувався під час аналізу думок науковців щодо досліджуваної проблематики, наукових визначень, норм матеріального та процесуального права (розділи 1-3); метод моделювання для розроблення рекомендацій щодо тактики проведення контролю за вчиненням злочину (підрозділ 3.1); теоретико-прогностичний метод використовувався для надання пропозицій щодо внесення змін у національне законодавство України (підрозділ 1.1, 3.1); формально-логічні методи використовувалися для тлумачення та розмежування основних понять (підрозділи 1.2, 2.2, 3.1); статистичний метод використовувався для узагальнення результатів опитування слідчих, прокурорів, адвокатів та суддів, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики, для узагальнення статистичних даних Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України (розділи 1-3); соціологічний метод використовувався для підтвердження наукових висновків результатами анкетування (розділи 2-3). Уміле використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку також позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертантом висновків і рекомендацій.

В цілому, комплексний підхід до використання методів дослідження дав змогу всебічно визначити особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, існуючі проблеми у цій сфері та шляхи їх вирішення.

Дисертант здійснив своє дослідження, спираючись і на відповідну емпіричну базу, яку становлять нормативно-правові акти України та інших країн, які визначають правове регулювання процедури доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, дані офіційної статистики, результати опитування шляхом анкетування.

У першому розділі дисертаційної роботи, що має назву «Загальнотеоретична характеристика доказів щодо доказування у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» Помазом Ярославом Олександровичем досліджено теоретичне визначення доказів, охарактеризовано їх види та класифікацію за Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України); проаналізовано предмет та структурні елементи доказування у кримінальному провадженні, а також удосконалено законодавче визначення поняття доказування; з'ясовано, що кримінальні правопорушення, пов'язані зі збутом наркотичних засобів, вирізняються особливим предметом доказування; наголошено на тому, характерним у процесі доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, є обов'язкове залучення експерта для проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів.

Зроблено висновок про те, що основна діяльність уповноважених суб'єктів доказування під час досудового розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень спрямована на збирання, перевірку та оцінку доказів. Правильна їх оцінка слідчим, прокурором, слідчим суддею та судом надасть змогу дійти відповідних висновків та прийняти окремі процесуальні рішення. Водночас порушення, які допущені під час дослідження та оцінки доказів, можуть призвести до прийняття неправильних рішень і, як наслідок, до порушення прав учасників кримінального провадження.

У другому розділі, що має назву «Основні положення доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів», дисертант продовжив дослідження основних положень доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, а саме: проаналізовано особливості контролю за вчиненням злочину; визначено поняття, підстави, завдання та порядок його проведення; розкрито зміст основних слідчих (розшукових) дій (далі – С(Р)Д), які використовують слідчі під час фіксування цієї категорії кримінальних правопорушень; з'ясовано, що негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НС(Р)Д) є ефективним важелем встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження, а їх результати використовуються у процесі доказування уповноваженими суб'єктами на тих самих підставах, що і результати С(Р)Д; наголошено, що успішність фіксації збуту заборонених до обігу речовин залежить від низки факторів (відомостей про особу правопорушника, спосіб та місце збуту наркотичних засобів тощо), які обов'язково мають бути встановлені на початкових етапах досудового розслідування; встановлено, що поширення останнім часом безконтактної форми збуту наркотичних засобів, який набирає все більших масштабів, а також високий рівень підготовки та конспірації осіб, які займаються цією незаконною діяльністю, вимагає від правоохоронних органів використання новітніх технологій, що суттєво змінює підходи в доказуванні цієї категорії кримінальних правопорушень; розглянута можливість використання правоохоронними органами під час досудового розслідування можливостей інтегрованої системи «Безпечне місто», безпілотних літальних апаратів, що значно полегшить встановлення місць збуту наркотичних засобів, ідентифікації осіб, транспортних засобів та маршрутів, які використовуються для постачання заборонених до обігу речовин.

Зроблено висновок, що поява викривачів у цій категорії кримінальних правопорушень значно б підвищила ефективність правоохоронних органів щодо виявлення осіб, які займаються збутом наркотичних засобів. Разом з тим держава повинна створити належний правовий статус та гарантії державного захисту цієї категорії осіб, що забезпечить відповідні передумови для співпраці

фізичних осіб з правоохоронними органами. Наголошено на тому, вирішення відповідного питання потребує налагодження відносин України із зарубіжними державами та певними міжнародними інституціями, оскільки, співпраця України на міжнародному рівні стане ефективним важелем у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів.

Також Помазом Ярославом Олександровичем у **третьому розділі**, що має назву «Провокація вчинення кримінального правопорушення у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів», досліджено слідчу та судову практику допустимості отриманих доказів під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, сформовано визначення поняття провокації кримінального правопорушення, що полягає в умисній дії співробітників правоохоронних органів або осіб, що залучені ними до проведення НС(Р)Д, які шляхом умовляння, шантажу, підкупу, обману або іншим чином схилили особу до вчинення кримінального правопорушення, який в іншому випадку не було вчинено з метою викриття протиправної діяльності цієї особи, створення штучних доказів її винуватості та притягнення останньої до кримінальної відповідальності.

Також на основі проведеного аналізу з'ясовано, що відсутність у національному законодавстві визначення поняття «провокація» та кримінальної відповідальності за її вчинення часто є підставою для зловживання правоохоронними органами своїми повноваженнями під час фіксування збуту наркотичних засобів, внаслідок чого існує необхідність законодавчого визначення провокації кримінального правопорушення, недопустимості доказів, здобутих у такий спосіб, а також встановлення кримінальної відповідальності за провокування (підбурювання) особи на вчинення кримінального правопорушення.

Дисертантом запропоновано внесення відповідних змін до КПК України та Кримінального кодексу України, які усунуть прогалини законодавства та сприятимуть ефективному проведенню досудового розслідування та судового розгляду цієї категорії кримінальних проваджень.

У рецензованій роботі детально проаналізовані наукові джерела та нормативно-правові акти, охоплено широкий спектр джерел, пов'язаних із проблемами доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів. Під час аналізу дисертаційної тематики розкрито стан наукового дослідження проблем доказування цієї категорії кримінальних правопорушень у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, отримано результати, які дають право зробити висновки щодо подальшого його вдосконалення.

Рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та практично значущими. Ці рекомендації можуть бути успішно використані у практичній діяльності оперативних і слідчих підрозділів органів досудового розслідування як рекомендації та пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності досудового розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що результати наукового дослідження Помаза Ярослава Олександровича, представлені в дисертаційній роботі, мають належний рівень обґрунтованості та достовірності. Висновки за всіма розділами та загальні висновки за роботою в цілому є логічно побудованими та систематизують основні результати, отримані дисертантом.

3. Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Дисертаційна робота Помаза Ярослава Олександровича визначається високим науковим рівнем та актуальністю. Проведене наукове дослідження, результати якого подані в роботі, має чітку логіку наукового викладу.

Зокрема автором уперше: а) обґрунтовано доцільність використання, в окремих випадках, як доказу на стадії судового розгляду кримінального провадження показань свідка та/або потерпілого (протоколів), отриманих безпосередньо під час досудового розслідування; б) обґрунтовано необхідність у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, до внесення відомостей в ЄРДР, отримати висновок спеціаліста (експрес аналіз) за результатами попереднього дослідження заборонених до обігу речовин; в) сформовано визначення провокації кримінального

правопорушення, розкрито форми її прояву та значення, охарактеризовано з практичної площини та з урахуванням практики ЄСПЛ, національних судів, допустимість доказів, отриманих у такий спосіб під час досудового розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень; г) сформовано критерії для визначення у діях правоохоронних органів наявності або відсутності ознак провокації під час доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

Також у науковому дослідженні було удосконалено: а) визначення поняття «доказування» за діючим КПК України, яке включає в себе встановлену нормами КПК України діяльність сторін кримінального провадження, яка обмежена у часі процесуальними строками; б) визначення контролю за вчиненням злочину, як одного із різновидів негласних слідчих (розшукових) дій та охарактеризовано його значення з-поміж інших слідчих дій під час доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів; в) організаційні й тактичні особливості проведення контролю за вчиненням злочину на початковому етапі досудового розслідування, рішення про проведення якого повинно бути прийнято лише при наявності у суб'єктів доказування достатньо відомостей, що підтверджують протиправну діяльність особи

У дисертації дістало подальшого розвитку: а) рекомендації щодо ефективності проведення досудового розслідування з урахуванням специфіки кримінальних проваджень досліджуваної категорії; б) рекомендації щодо тактики проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій як контроль за вчиненням злочину, аудіо-, відео контроль особи тощо; в) пропозиції щодо внесення змін та доповнень до КПК України та КК України щодо використання в окремих випадках, як доказу, на стадії судового розгляду протоколів допиту потерпілого та/або свідка, визнання недопустимими докази, які отримані внаслідок провокації, а також визначення поняття провокації кримінального правопорушення та її критеріїв.

4. Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані *практичній діяльності* оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України – як рекомендації та пропозиції, що направлені на підвищення якості та ефективності досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів; у навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, монографій, наукових статей розробленні лекційних курсів, а також при проведенні наукових і науково-практичних заходів та інших; у правотворчості – для розроблення змін до чинного законодавства сфери правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України; у правозастосуванні – для удосконалення окремих положень КПК України та КК України (проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо використання протоколів допиту свідка та/або потерпілого як доказу під час розгляду кримінального провадження в суді»).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що всі публікації Помаза Ярослава Олександровича прямо пов'язані з темою дисертації та розкривають її зміст. На цій підставі можна переконливо зробити висновок, що дисертація виконана здобувачем самостійно, а усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора.

Основні результати та висновки дисертації викладено у таких публікаціях: у трьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті – у науковому виданні іншої держави, а також у шести тезах доповідей і повідомлень на конференціях. Отже, в цілому результати дисертації представлено в 10 публікаціях, що повною мірою відображають основний зміст дисертаційного дослідження. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою № 44 Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація подана у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати здійснених Помазом Ярославом Олександровичем досліджень, які мають істотне значення для юридичної науки. Наукове дослідження має класичну структуру і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 224 сторінок, з них 188 сторінок основного тексту, 15 сторінок – список використаних джерел, 14 сторінок – додатки. Загальний обсяг основного тексту дисертації, додатки та список літератури достатні для дисертаційних робіт за спеціальністю 081 – Право.

Оформлення дисертації за структурою, стилем представлення матеріалу та мовою відповідає вимогам оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40.

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях, в яких подано результати дисертації, не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Віддаючи належне автору у глибокому дослідженні даної теми, разом з тим, необхідно відзначити, що дисертація містить також положення, висновки і пропозиції, які є спірними, мають дискусійний характер та потребують додаткової аргументації автора. Серед них офіційний опонент відзначає такі:

1. На думку офіційного опонента логічно було б висловити дисертанту свою пропозицію відносно поняття доказування і його граничних меж у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, оскільки в сучасних наукових джерелах піддається сумніву визнання доказування, сформульоване у п. 2 ст. 91 КПК України.

2. На рахунок суб'єктів: а) в дисертаційній роботі описується коло суб'єктів доказування (стор. 52), однак, не внесений до кола сторони захисту

такий суб'єкт, як особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю; б) також є незрозумілою є лише згадка в роботі стосовно предмета доказування щодо неповнолітніх та неосудних осіб (стор.50).

3. Одним із завдань дослідження автор виділяє «охарактеризувати зміст структурних елементів та предмет доказування у кримінальному провадженні, пов'язаному зі збутом наркотичних засобів» (підрозділ 1.2). Дисертант вказує на предмет доказування, як сукупність визначених законом обставин, які необхідно встановити та дослідити у кримінальному провадженні (стор. 51), що є безсумнівним твердженням, однак, далі в роботі йде вказівка на предмет доказування, як наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори (стор. 64, 130), з чим погодитись неможливо, оскільки останні належать до предмета кримінального правопорушення.

Не викликає сумніву те, що у так званому діяльнісному аспекті процес доказування є єдністю гносеологічного та посвідчувального моментів. Разом з тим, у практичній діяльності проявляється суперечність у такому розумінні доказування, що полягає в тому, що слідчий в ході дослідження доказів, керуючись внутрішнім переконанням у процесі доказування встановлює обставини, передбачені положеннями ч. 1 ст. 91 КПК України, однак, цілком зрозуміло, що для практичних цілей, викладених у цій нормі положень про доказування, абсолютно недостатньо. Відповідно, окремі елементи, тобто складові частини процесу доказування в розглядуваній категорії проваджень потребували більш конкретизованого опису та викладу в підрозділі 1.2. дисертаційного дослідження.

4. Будь-яке наукове дослідження в сфері діяльності правоохоронних органів, має поряд з положеннями чинного законодавства та працями попередників ґрунтуватися й на досвіді діяльності з розкриття і розслідування кримінальних правопорушень та сприяти підвищенню її ефективності. Віддаючи належне досвіду практичної діяльності здобувача в органах прокуратури необхідно звернути увагу на наступне. В роботі досліджується безконтактний

спосіб збуту наркотичних засобів (стор.104-106), метою якого є забезпечення власної безпеки як «продавець», так і «покупець» наркотичних засобів шляхом приховування своїх ідентифікаційних даних та конкретного виду протиправної діяльності і як наслідок – труднощі, що виникають у правоохоронних органів у виявленні та встановленні осіб, причетних до організації збуту заборонених до обігу речовин у безконтактний спосіб, та закріпленні традиційних слідів злочинів. У зв'язку з відсутністю безпосереднього контакту між вищезазначеними особами ускладнюються сама процедура фіксації, документування злочинної діяльності у сфері збуту заборонених до обігу речовин, на яку спирається слідчий в ході доказування певних фактів і якій доцільно було більш детально приділити увагу в дисертаційному дослідженні.

Основні положення ідентично викладені в авторефераті. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації переважно знайшли свій ідентичний виклад в публікаціях з теми дисертації і є вагомим внеском дисертанта в розвиток кримінальної процесуальної науки, а також цінним порадиником для правників в сфері кримінального процесу та криміналістики. Опубліковані дисертантом праці також відображають актуальність обраної теми дослідження, належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих в дисертації, а також їх певну новизну і достовірність.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер та не торкаються концептуальних положень дисертації, не применшують належного рівня дисертаційного дослідження Помаза Ярослава Олександровича, і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

8. Загальний висновок.

Враховуючи актуальність теми дисертації та результати проведеного дослідження, дисертаційна робота Помаза Ярослава Олександровича на тему «Особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» є самостійною, завершеною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання.

На підставі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що дисертація Помаза Ярослава Олександровича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та заслуговує на позитивну оцінку, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Підвищена складність його теми обумовлює низку дискусійних питань, що потребують пояснення при захисті дисертації.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Надія СЕНЧЕНКО

Підпис Н.Сенченко засвідчую

Вчений секретар Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Ігор ОЛІЙЧЕНКО